

МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ ІСТОРИКІВ ПРАВА
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ)

СИЛА ПРАВА І ПРАВО СИЛИ: ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР ТА СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Матеріали
XXXII Міжнародної історико-правової конференції

(28–31 травня 2015 року, м. Полтава)

Київ – Полтава
ПУЕТ
2015

УДК 340.1
ББК 67.2
С36

Рекомендовано до друку Президією Міжнародної асоціації істориків права та Вченою радою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Редакційна колегія:

І. Б. Усенко (голова), *Є. В. Ромінський* (відп. секр.), *А. Ю. Іванова*,
В. Є. Кириченко, *Н. М. Крестовська*, *Г. В. Лаврик*, *О. О. Малишев*, *І. В. Музика*,
А. О. Сокіл, *О. Н. Ярмиш*

Сила права і право сили: історичний вимір та сучасне бачення проблеми :
С36 матеріали XXXII Міжнародної історико-правової конференції (28–31 трав-
ня 2015 року, м. Полтава). – Київ – Полтава : ПУЕТ, 2015. – 384 с.

ISBN 978-966-184-207-5

У матеріалах конференції представлено стислий виклад доповідей, поданих на XXXII Міжнародну історико-правову конференцію «Сила права і право сили: історичний вимір та сучасне бачення проблеми» (м. Полтава, 28–31 травня 2015 р.).

УДК 340.1
ББК 67.2

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

ISBN 978-966-184-207-5

© Міжнародна асоціація істориків права, 2015

**INTERNATIONAL ASSOCIATION OF HISTORIANS OF LAW
KORETSKY INSTITUTE OF STATE AND LAW OF NAS OF UKRAINE
POLTAVA UNIVERSITY OF ECONOMICS AND TRADE**

FORCE OF LAW AND RIGHT OF FORCE: HISTORICAL DIMENSION AND ACTUAL VISION OF THE PROBLEM

**Materials of the
XXXII International historical juridical conference**

(May 28–31, 2015, POLTAVA)

**Kyiv – Poltava
PUET
2015**

UDC 340.1

LBC 67.2

F76

Recommended for print by the Presidium of International Association of Historians of Law and Academic Council of Koretsky Institute of State and Law of NAS of Ukraine.

Editorial Board:

I. B. Usenko (Chairman), *Ye. V. Rominskiy* (Executive Secretary), *A. Yu. Ivanova*,
V. Ye. Kirichenko, *N. M. Krestovska*, *G. V. Lavryk*, *O. O. Malyshev*, *I. V. Muzyka*,
A. O. Sokil, *O. N. Yarmysh*

Force of law and right of force : Materials of the XXXII International historical
F76 **juridical conference (May 28–31, 2015, Poltava). – Kyiv – Poltava : PUET, 2015. –**
384 p.

ISBN 978-966-184-207-5

This edited volume features the presentation of papers submitted to the XXXII International historical juridical conference «Force of law and right of force» (Poltava, May 28–31, 2015).

UDC 340.1

LBC 67.2

ISBN 978-966-184-207-5

© International Association of Historians of Law, 2015

ЗМІСТ

Кириченко В. Є. (Харків)

Jus resistendi – право сили чи право права? 15

Иванников И. А. (Ростов-на-Дону, Российская Федерация)

Сила и справедливость в праве..... 21

Лаврик Г. В. (Полтава)

*Правомірність війни та заборона погрози силою
або її застосування в контексті історико-правового розвитку*..... 29

Сайфуліна Ю. В. (Чернівці)

Право і сила: деякі філософсько-правові проблеми 33

Юдін З. М. (Одеса)

Сила договору: принцип pacta sunt servanda та сучасне право..... 37

Бостан С. К., Бостан Л. М. (Запоріжжя)

*Женевський «Комітет п'яти» та його роль
у становленні міжнародного гуманітарного права*..... 42

Усенко І. Б. (Київ)

Українські історики права на фронтах Другої світової війни..... 50

Гладкий С. О. (Полтава)

Сила права: особистісно-психологічний вимір..... 56

Цветкова Ю. В. (Київ)

*Від пацифізму до «священної війни» та у зворотному напрямку:
зміни у церковній доктрині правового статусу війни та військових* 60

Музика І. В. (Київ)

Вічний мир: утопія чи реальність..... 64

Андрусак Т. Г. (Львів)

*Ідея збройної боротьби за національне визволення
в українській правовій думці* 71

Колесников К. Н. (Днепропетровск)

*От Владимира до Владимира: образ Херсонеса–Корсуни
и легитимация аннексии сакральными мотивами* 76

Макарчук В. С. (Львів), Макарчук А. В. (Київ)

*Еволюція зовнішньополітичної доктрини Росії (поч. XX – поч. XXI ст.):
аспекти ідеологічного та правового обґрунтування* 85

Бунчук О. Б. (Чернівці)

Імперська ідеологія в Росії..... 98

Скакун О. Ф. (Севастополь) <i>Правовое обеспечение экономической безопасности государства.....</i>	102
Ярмиш О. Н. (Київ), Сокіл А. О. (Полтава) <i>Соціально-політичні конфлікти у податковій сфері та їх розв'язання (в контексті етатистського та антропосоціокультурного підходів): історія та сучасність</i>	106
Зозуля Є. В. (Кривий Ріг) <i>Нормативно-правове та організаційне забезпечення антитерористичної діяльності органів внутрішніх справ України (історико-правові аспекти)</i>	113
Гавриленко О. А. (Харків), Цибулькін В. В. (Київ) <i>Організаційно-правові засади діяльності розвідувальних органів США: історико-юридичний експурс</i>	119
Яцишин М. М. (Луцьк) <i>Правовий режим воєнного стану та суміжні категорії</i>	128
Зайцев Л. О. (Харків) <i>Особливості введення та скасування воєнного стану на українських землях у роки Другої світової війни</i>	131
Дамирли М. А. (Одесса) <i>Диалог на пересечении сравнительного правоведения и истории права: сравнительная история права</i>	135
Крестовська Н. М. (Одеса) <i>Інтерв'ю з минулим, або соціологія в історико-правовому дослідженні</i>	142
Редькина Е. Н. (Симферополь) <i>Оккупационные власти на Крымском полуострове: историко-правовые параллели</i>	147
Ярмыш Н. Н. (Київ) <i>Сила закона в его справедливости</i>	152
Бараш Є. Ю. (Київ) <i>До питання гуманізації виконання та відбування покарання у виді довічного позбавлення волі</i>	159
Книженко О. О. (Київ) <i>Про публічне та приватне кримінально-правових санкцій</i>	165
Матвєєва Л. Г. (Одеса) <i>Правосвідомість транзитивного суспільства: між верховенством права та правовим нігілізмом</i>	169

Ляхівненко С. М. (Полтава)

*Принципи міжнародного гуманітарного права, закріплені
Женевськими конвенціями 1949 р. та їх реалізація.....* 173

Стащак А. Ю. (Харків)

*Історико-правові засади формування термінологічного
апарату права біженців.....* 178

Волощенко-Віслобокова О. М. (Київ)

*Правові підстави гуманістичної діяльності церкви в умовах військової агресії
в Україні та необхідність вдосконалення українського законодавства
у сфері свободи совісті.....* 183

Кульчій О. О. (Полтава)

*Законодавче забезпечення державної політики у сфері мас-медіа
в умовах інформаційного протиборства.....* 188

Бедрій М. М. (Львів)

Звичаєве право Фінікії та її колоній..... 193

Малишко В. М. (Дніпропетровськ)

*Правові засади дій американських приватних військових компаній
у світовому океані: історія і сучасність.....* 198

Балтаджи П. М. (Одеса)

*Усна народна творчість як історична форма вираження національної
ментальності.....* 203

Федоренко Т. Н. (Николаев)

*Специфика формуляра Оленинской редакции
Устава Владимира Святославича о десятинах, судах и церковных людях.....* 207

Ковальова С. Г. (Миколаїв)

*Сила права vs право сили: литовсько-руські правотворчі
та правозастосовні концепції XVI ст.* 213

Бондарук Т. І. (Київ)

Литовський статут як ідея права..... 219

Сокальська О. В. (Київ)

*«Право сильного» як характерна риса українського
судочинства литовсько-польської доби.....* 223

Кіндюк Б. В. (Маріуполь)

*Владні змагання між гетьманським урядом П. Полуботка
і Першою Малоросійською колегією (1722–1723 рр.).....* 228

Худояр Л. В. (Київ)

Гайдамаччина та Коліївщина: повстання чи громадянська війна..... 234

Козаченко А. І. (Полтава)

Діяльність Полтавського земства в період Першої світової війни..... 242

Самойленко Е. А. (Київ)

Деятельность российской царской полиции в годы Первой мировой войны..... 247

Горбачев В. П. (Кривой Рог) <i>Роль военного и военно-морского прокуроров в возбуждении уголовных дел в Российской империи</i>	254
Терела Г. В. (Полтава) <i>Статут Міжнародної організації праці як складова Версальського мирного договору: історико-правові аспекти</i>	259
Ткаченко А. О. (Суми) <i>Банківські установи в умовах воєнних конфліктів: історично-правове дослідження</i>	263
Стрілець В. В. (Полтава) <i>Військове питання в політико-правових поглядах українських радикал-демократів</i>	268
Сворак С. Д., Татарин А. Б. (Івано-Франківськ) <i>Демократичний концепт у політико-правовій доктрині українського лібералізму XIX – початку XX ст.</i>	271
Коваль А. Ф. (Львів) <i>Особливості утвердження українського народу та української нації у працях Володимира Старосольського</i>	277
Міхневич Л. В. (Київ) <i>Право війни в дослідженнях професора О. О. Ейхельмана</i>	283
Губар К. А. (Київ) <i>Держава, право, мораль та війна: за поглядами М. О. Олесницького</i>	289
Іванова А. Ю. (Київ) <i>Суди честі в період української революції 1917–1921 рр.: нормативне регулювання</i>	294
Труш С. М. (Харків) <i>Насильство як основа діяльності надзвичайних комісій (на матеріалах ХГНК, 1919–1922 рр.)</i>	299
Валецкая О. В. (Николаев) <i>Институт трудовой дисциплины в довоенный период и период начала Второй мировой войны</i>	304
Окіпнюк В. Т. (Київ) <i>Нормативно-правове регулювання діяльності органів державної безпеки УРСР з обліку збитків, завданих нацистською окупацією</i>	308
Рекотов П. В. (Запоріжжя) <i>Протиправний характер нормативних документів, що вимагали або допускали злочинну поведінку гітлерівських окупантів щодо військовополонених</i>	311

Вовк Ю. Є. (Рівне) <i>Організація діяльності уряду УРСР у вересні 1941 – січні 1943 року.....</i>	316
Терлюк І. Я. (Львів) <i>Радянізація як форма окупації західних українських земель.....</i>	321
Андрушко А. В. (Ужгород) <i>Каральна психіатрія та проблеми кримінально-правової протидії її використанню в Радянському Союзі.....</i>	327
Юрій І. А. (Одеса) <i>Доктринальне забезпечення воєнної реформи на сучасному етапі українського державотворення.....</i>	332
Малишев О. О. (Київ) <i>Витоки археологічного права Франції: Закони Карконіно (1941–1942 рр.).....</i>	337
Галай А. О. (Київ) <i>Юридичні клініки: три тези про вибір молоддю сили права.....</i>	346
Розумный М. А. (Харьков) <i>Религиозные доктрины лесного права.....</i>	351
Муллер В. С. (Одесса) <i>Понимание прошлого правовых систем как двойная рефлексия: герменевтический подход.....</i>	355
Андрусяк І. П. (Львів) <i>Іван Франко про тендерну рівність.....</i>	359
Гаврецька М. Й. (Івано-Франківськ) <i>Правовий режим української мови в Галицькій Соціалістичній Радянській Республіці (ГССР).....</i>	364
Фоміна М. А. (Миколаїв) <i>Підвищення довіри до судової влади як правовий захід запобігання і подолання інформаційної війни.....</i>	367
Ромінський Є. В. (Київ) <i>Деякі особливості мирних договорів княжої доби.....</i>	372
Відомості про авторів.....	377

КАРАЛЬНА ПСИХІАТРІЯ ТА ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ЇЇ ВИКОРИСТАННЮ В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ

Вивчення історичного досвіду кримінально-правової протидії використанню психіатрії в немедичних цілях дає змогу врахувати уроки минулого, запобігти помилкам, ціною яких є конкретні людські долі.

Мета нашої доповіді – розглянути основні особливості радянської практики використання каральної психіатрії з метою знищення політичного інакомислення та дослідити проблеми кримінально-правової протидії їй в СРСР.

Слід відзначити, що використання каральної психіатрії не було «винаходом» радянської влади. З каральною метою вона використовувалась ще в Російській імперії (найвідомішим прикладом, мабуть, є оголошення божевільним за критику царської влади російського філософа Петра Чаадаєва з призначенням йому примусового психіатричного лікування¹). Однак широкого поширення цей спосіб боротьби з інакодумцями набув саме в СРСР.

У перші роки радянської влади випадки політичного зловживання психіатрією були поодинокими. Першою відомою жертвою такого зловживання була російська революціонерка, лідер Партії лівих соціалістів-революціонерів (есерів) Марія Спиридонова, засуджена революційним трибуналом за виступ партії лівих есерів проти більшовиків 6 липня 1918 р.²

Необхідно відзначити, що в першому КК УСРР 1922 р. існувала стаття, яка передбачала відповідальність за «поміщення в лікарню для душевнохворих завідомо здорової особи з корисливих чи інших особистих спонукань» (ст. 161). Зазначене діяння тогочасним законодавцем визнавалось найтяжчим порівняно з іншими злочинами проти волі особи – за його вчинення суд міг призначити покарання у виді позбавлення волі на строк не менше п'яти років. Вказівка у диспозиції відповідної кримінально-правової норми, що потерпілим від цього діяння може бути лише завідомо здорова особа, не зазнала змін аж до сьогодні.

КК УСРР у редакції 1927 р. (був чинним аж до 1 квітня 1961 р.) не вніс суттєвих змін в законодавче регулювання кримінальної відповідальності за розглядуваний злочин. Ст. 156 КК УСРР також встановлювала відповідальність за «поміщення в лікарню для душевнохворих завідомо здорової людини з корисливих або інших особистих спонукань», однак передбачала менш суворе покарання у виді позбавлення волі на строк до трьох років.

У страшні для СРСР 1930-ті роки практика використання каральної психіатрії для розправи з інакомислячими почастишала, чому явно суперечило існування наведеної вище кримінально-правової заборони. Саме в 30-ті роки минулого століття виникла ідея створити спеціальні тюремні психіатричні лікарні (ТПЛ), які

перебували б у підпорядкуванні НКВС. Дослідники проблеми стверджують, що ця ідея вперше була реалізована в Казані, де у 1939 р. було створено спеціальне відділення для «політичних» при звичайній психлікарні, а через кілька місяців Л. П. Берія перевів всю Казанську психіатричну лікарню в пряме підпорядкування НКВС. Від того часу вона використовувалась виключно в політичних цілях. На початку 50-х років минулого століття в Казанській ТПЛ утримувались близько тисячі осіб³. Серед пацієнтів цієї лікарні був і перший президент Естонії Костянтин Пятс⁴. В НДІ загальної та судової психіатрії ім. В. П. Сербського, який у 1930-х рр. перетворився в монопольний безконтрольний орган, що здійснював судово-психіатричні експертизи у всіх найважливіших справах, у 1938 р. було створене спеціальне відділення, куди поміщались підслідні, які обвинувачувались в контрреволюційній діяльності. НДІ загальної та судової психіатрії ім. В. П. Сербського відігравав ключову роль у радянській політиці каральної психіатрії і надалі⁵. Серед найодіозніших високопоставлених прихильників практики використання психіатрії в політичних цілях – Д. Р. Лунц, А. В. Снежневський та Г. В. Морозов, які особисто брали участь в експертних комісіях, що обстежували політичних інакомислячих, після чого їх відправляли на примусове лікування в спеціальні психлікарні.

Найбільших масштабів використання психіатрії для боротьби з політичними інакомислячими набрало в брежнєвські часи. За даними Роберта ван Ворена, генерального секретаря організації «Глобальна ініціатива в психіатрії», яка займається проблемами зловживань та реформ у психіатрії, в Радянському Союзі близько третини всіх дисидентів були запроторені в спеціальні психіатричні лікарні⁶. Серед найвідоміших інакомислячих, поміщених на «лікування» в психлікарні, – Петро Григоренко, Володимир Буковський, Жорес Медведєв, Леонід Плющ, Віктор Некипелов, Наталія Горбанєвська, Віктор Файнберг, Валерія Новодворська та ін.

Інакомислячим, які обстежувались експертами-психіатрами, здебільшого ставився діагноз «сповільнена шизофренія», який був запропонований А. В. Снежневським. Згідно з теорією Снежневського, шизофренія є набагато поширенішою, ніж вважалося раніше, однак у багатьох недужих ця хвороба може розвиватися повільно і непомітно. Снежневський та його послідовники переконували, що конкретними симптомами «сповільненої шизофренії» є переоцінка хворим важливості власної особистості, прагнення до реформаторства, «правдошукацтво» тощо⁷.

Оголошення неугодних осіб неосудними давало змогу без зайвого розголосу ізолювати їх в психлікарнях. При цьому радянські психіатри запевняли, що їхні дії насправді є гуманними, оскільки пацієнт розглядається ними радше як хворий, якого слід лікувати, аніж як злочинець, що підлягає покаранню. Вочевидь, кара божевільнею мала на меті ізолювати людину і тим самим завадити подальшому

поширенню нею небезпечних поглядів серед «нестійких» членів суспільства, зламати її фізично і морально, дискредитувати її погляди, примусити стати покірним «гвинтиком системи»⁸.

Зловживання психіатрією в Радянському Союзі ґрунтувалося на уявленні про те, що люди, які не вірять в світлі перспективи побудови комунізму в СРСР і налаштовані проти існуючого режиму, є психічно хворими, оскільки логічного пояснення тому, через які мотиви особа виступає проти найкращої соціально-політичної системи в світі, бути апріорі не може⁹.

Відомий психіатр та правозахисник Семен Глузман відзначає, що до неугодних дисидентів, визнаних психічно хворими, в спеціальних психлікарнях застосовувались нелюдські методи впливу. Інакомислячих «лікували» шоковою терапією, нейролептиками, побоями, позбавленням можливості повноцінного спілкування з нормальними людьми (двох дисидентів в одній камері ніколи не розміщували). Строк «лікування» інакодумців повністю залежав від КДБ¹⁰. Хоча час перебування в спеціальних лікарнях, як правило, не перевищував двох років, траплялися випадки, коли необґрунтоване перебування в таких закладах тривало 20 років. Немало дисидентів упродовж свого життя скеровувались на таке «лікування» неодноразово¹¹.

На відміну від попередніх кримінальних законів, КК УРСР, прийнятий 28 грудня 1960 р., уже не передбачав самостійної кримінально-правової норми про відповідальність за незаконне поміщення в психіатричну лікарню. За умов масштабного використання каральної психіатрії стаття про кримінальну відповідальність за незаконне поміщення в психіатричний заклад, вочевидь, видавалася в законодавстві зайвою і радянський законодавець вирішив не включати відповідне діяння до переліку кримінально караних.

У період перебудови радянське керівництво збагнуло, що продовження практики каральної психіатрії суперечить його заявам про прагнення СРСР інтегруватися у світове співтовариство. Відмовитися від використання психіатрії в немедичних цілях СРСР змусило й те, що дотримання прав людини у сфері психіатрії було однією з умов Заходу для зняття економічних санкцій з СРСР. Під тиском міжнародного співтовариства радянське керівництво пішло на конкретні кроки, спрямовані на відхід від практики використання психіатрії в немедичних цілях. Так, в 1988 р. у відання МОЗ СРСР були передані 16 спеціальних психлікарень, окремі з них ліквідували. З психіатричного обліку було знято понад мільйон осіб. Політбюро ЦК КПРС прийняло постанову «Про вдосконалення законодавства про умови та порядок надання психіатричної допомоги»¹². Крім того, запроваджувала певні правові гарантії надання психіатричної допомоги¹². Крім того, в кримінальне законодавство повернулася стаття про відповідальність за незаконне поміщення в психіатричну лікарню. Кримінальна відповідальність за розглядуване діяння була запроваджена Указом Президії Верховної Ради УРСР від 10 лютого

1988 р., відповідно до якого глава III «Злочини проти життя, здоров'я, волі і гідності особи» Особливої частини КК УРСР була доповнена ст. 123-2 «Незаконне поміщення в психіатричну лікарню». Диспозиція вказаної статті визначала розглядуване діяння так: «Поміщення в психіатричну лікарню завідомо психічно здорової особи». Відповідальність за незаконне поміщення в психіатричну лікарню у ст. 123-2 КК УРСР не була диференційована. Санкція статті передбачала, що згадане діяння «карається позбавленням волі на строк до двох років або виправними роботами на той же строк з позбавленням права займати певні посади або займатись певною діяльністю на строк від одного року до трьох років чи без такого».

Таким чином, наявність кримінально-правової заборони незаконного поміщення в психіатричний заклад в перших радянських кодексах була декларативною. Згодом же радянський законодавець відмовився від статті про кримінальну відповідальність за незаконне поміщення в психіатричний заклад, а використання психіатрії в каральних цілях з метою знищення політичного інакомислення набуло масового характеру. Повернення законодавцем відповідної статті до КК УРСР у 1988 р. ознаменувало собою й відхід від практики каральної психіатрії.

Випадки використання психіатрії в немедичних цілях мають місце і в сучасній Україні, однак прямих доказів того, що психіатрія використовується саме в каральних цілях для придушення політичного інакомислення немає. Водночас у ЗМІ не бракує інформації про випадки незаконного поміщення в психіатричний заклад з корисливих чи інших особистих мотивів. Варто погодитися з Робертом ван Вореном, який підкреслює, що вітчизняна «психіатрія як професія наразі далека від повного відновлення після руйнівного радянського періоду і надто відстає від світових стандартів у розумінні і дотриманні прав людини та професійної етики»¹³.

Андрушко А. В. (Ужгород). Каральна психіатрія та проблеми кримінально-правової протидії її використанню в Радянському Союзі

Розглядається радянська практика використання каральної психіатрії з метою знищення політичного інакомислення та проблеми кримінально-правової протидії їй в СРСР.

Ключові слова: каральна психіатрія, психіатричний заклад, кримінальна відповідальність, Радянський Союз.

Андрушко А. В. (Ужгород). Карательная психиатрия и проблемы уголовно-правового противодействия её использованию в Советском Союзе

Рассматривается советская практика использования карательной психиатрии с целью уничтожения политического инакомыслия и проблемы уголовно-правового противодействия ей в СССР.

Ключевые слова: карательная психиатрия, психиатрическое учреждение, уголовная ответственность, Советский Союз.

Andrushko A. V. (Uzhhorod). Penal psychiatry and the issues of criminal law counteraction to its use in the Soviet Union

The article researches on the practiced in the Soviet Union use of penal psychiatry as a tool for elimination of political dissent and on issues of criminal law counteraction to this phenomenon in the USSR.

Key words: penal psychiatry, mental hospital, criminal liability, Soviet Union.

¹ Тарасов Б. Н. Чаадаев. – М., 1986. – С. 309–310.

² Карательная психиатрия в России. – М., 2004. – С. 26.

³ Там же. – С. 28.

⁴ Ван Ворен Р. Психиатрия как средство репрессий в постсоветских странах // Вестник Ассоциации психиатров Украины. – 2013. – № 5. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mif-ua.com/archive/article/37543#prettyPhoto/0/>

⁵ Карательная психиатрия ... – С. 82–83, 121–131.

⁶ Нідерландський советолог Роберт ван Ворен про репресивну психіатрію в СРСР та її видозміни, що дожили до нашого часу // Сайт Тиждень.ua. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/74031>

⁷ Ван Ворен Р. Зазн. праця.

⁸ Подрабинец А. П. Карательная медицина / под ред. Л. Алексеевой. – Нью-Йорк, 1979. – 223 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.imwerden.info/belousenko/books/kgb/podrabinek_karat_med.htm

⁹ Карательная психиатрия ... – С. 40.

¹⁰ Глузман С. Вялотекущая шизофрения // Сайт LB.ua. Избранное для всех. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://society.lb.ua/position/2013/10/28/236286_vyalotekushchaya_shizofreniya.html

¹¹ Глузман С. Психиатрические рефлексии // Там же: http://society.lb.ua/position/2013/02/04/187934_psihiatricheskie_refleksii.html

¹² Карательная психиатрия ... – С. 115.

¹³ Ван Ворен Р. Зазн. праця.

Наукове видання

СИЛА ПРАВА І ПРАВО СИЛИ: ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР ТА СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ

МАТЕРІАЛИ

**XXXII Міжнародної історико-правової конференції
(м. Полтава, 28–31 травня 2015 року)**

Відповідальні за випуск І. Б. Усенко, Є. В. Ромінський

Комп'ютерна верстка В. С. Павліна

Формат 70×108/8. Ум. друк. арк. 16,51.

Тираж 100 пр. Зам. № 217.

Видавець і виготовлювач

Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»,

к. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014;

☎ (0532) 50-24-81

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК
№ 3827 від 08.07.2010 р.*

ISBN 978-966-184-207-5

9 789661 842075 >